

Cyfaill-blannu – tyfu planhigion mewn harmoni

Bydd llawer o dyfwyr, waeth pa mor brofiadol, yn cael problemau gyda plâu o bryd i'w gilydd. Trychfilod a phryfed yw plâu sy'n bwyta cnydau cyn iddyn nhw allu sefydlu, sy'n dodwy wyau ar blanhigion neu'n cario clefydau.

Mae defnyddio'r dull cyfaill-blannu yn helpu i amddiffyn eich gardd, eich potiau neu blanhigion balconi rhag plâu, a hynny tra'n bod yn gyfeillgar i'r pridd, afonydd ac anifeiliaid drwy beidio â defnyddio plaladdwyr. Gan ddefnyddio ecosystem glyfar natur a ffyrdd o ddenu, gallwn gefnogi bioamrywiaeth yn well. Yn yr adnodd hwn rydym yn esbonio ystyr cyfaill-blannu ac yn mynd â chi drwy'r broses o sut i baru planhigion i gefnogi'r hinsawdd a byd natur.

Beth yw cyfaill-blannu?

Yn syml, cyfaill-blannu yw tyfu dau blanhigyn neu fwy o wahanol fath wrth ymyl ei gilydd i gadw cydbwysedd naturiol yn eich man tyfu. Mae'n helpu i atal plâu a chlefydau ac i ddenu pryfed peillio fel gwenyn, gloynnod byw a gwenyn meirch. Defnyddir y dull cyfaill-blannu gan y rhai sydd am arddio'n organig, sy'n golygu nad ydynt yn defnyddio plaladdwyr na chemegau cryf. Mae gan gyfaill-blanhigion fel arfer arogl cryf sy'n llwyddo i ddrysu plâu sy'n chwilio am blanhigyn penodol, a elwir yn blanhigion lletya yn aml, i ddodwy wyau arno. Mae cyfaill-blanhigion eraill yn denu rhywogaethau buddiol fel y fuwch goch gota, sy'n bwyta

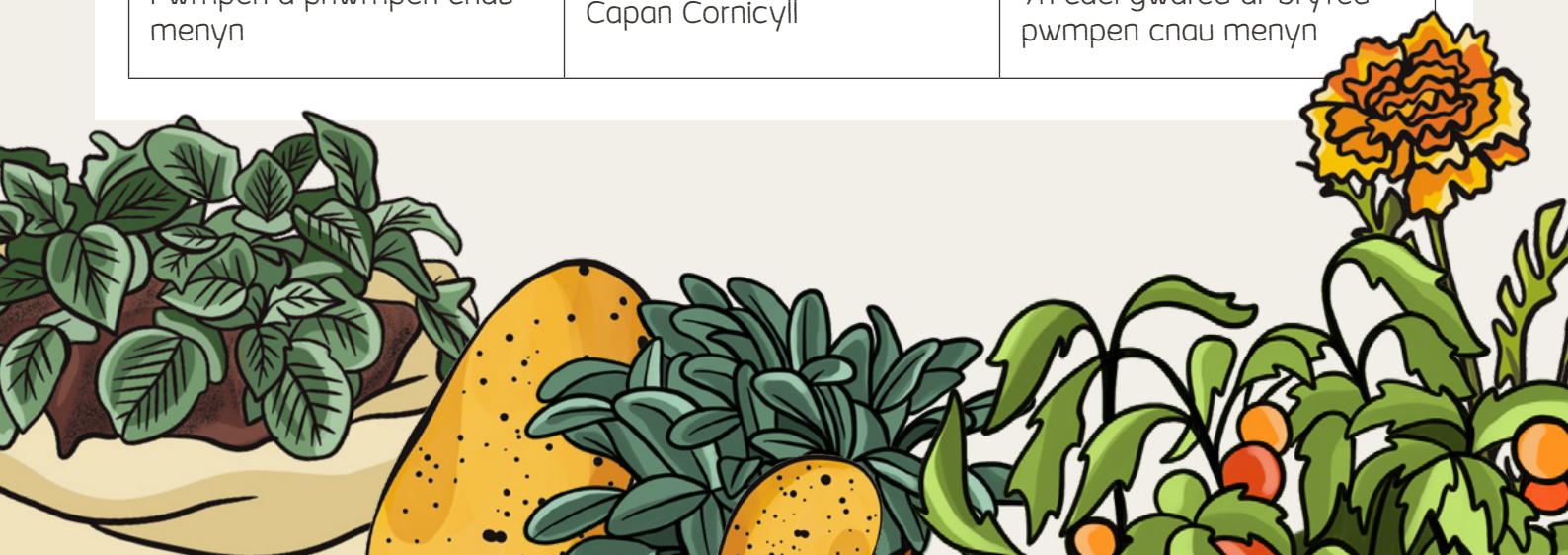
pryfed gleision (aphids), sef pryf cyffredin sy'n difetha planhigion.

Mae'n ffordd syml o leihau'r angen am chwistrellau a chemegau atal pryfed yn yr ardd. Gall chwistrellau sy'n lladd bygiau a chlefydau planhigion niweidio'r pridd hefyd. Bydd y chwistrellau a ddefnyddir yn treiddio i'r gwreiddiau ac i'r tir wrth ddyfrio planhigion a bydd y glaw yn golchi'r cemegau sydd ar wyneb y tir i mewn i'r pridd. Gall hyn ddifrodi'r pridd a niweidio bywyd gwylt hefyd.

Drwy ddefnyddio'r dull cyfaill-blannu gallwch helpu i amddiffyn y pridd, tyfu blodau rhwng eich llysiau a chefnogi pryfed peillio.

Cyfaill 1	Cyfaill 2	Mantais
Planhigyn Wy	Basil, Gold Ffrainc	Yn cael gwared ar chwilod chwain
Ffa	Gold Ffrainc	Mae Gold Ffrainc yn cael gwared ar bryfed gwyn a phryfed gleision
Ffa Melyn	Capan cornicyll, safri'r haf neu gorn	Mae pob un yn cael gwared ar bryfed du
Bresych	Gold Ffrainc, mintys a them	Yn cael gwared ar wyfynod bresych
Moron	Winwns, sibwns, cennin, tomatos	Pob un yn cael gwared ar bryfed gwreiddiau moron
Tatws	Gold Ffrainc Saets	Mae Gold Ffrainc yn cael gwared ar fwydod llysywen Mae saets yn cael gwared ar chwilod chwain
India-corn	Gold Ffrainc Tafod yr ŷch	Mae Gold Ffrainc yn cael gwared ar bryfed gwyn a phryfed gleision Mae tafod yr ŷch yn cael gwared ar blâu mwydod
Tomatos	Cennin sifi, winwns	Mae arogl y winwns yn cael gwared ar lau llyisiau
Pwmpen a phwmpen cnau menyf	Capan Cornicyll	Yn cael gwared ar bryfed pwmpen cnau menyf

Awgrymiadau

Nid yw rhai planhigion yn hoffi bod yn gymdogion, felly cofiwch wneud eich gwaith ymchwil gan y gall rhai gael effaith wael ac yn sicr nid ydynt yn gyfaill-blanhigion! Peidiwch â phlannu tomatos gyda chnydau o deulu'r bresych (brassica), na chiwcybr gyda thomatos er enghraifft – byddan nhw'n n cystadlu am yr un maethynnau.

Oeddech chi'n gwybod bod modd golchi llawer o bryfed oddi ar blanhigion gan ddefnyddio ddŵr golchi llestri oer neu ddŵr o gasgen ddŵr.

Mae cylchdroi cnydau hefyd yn ffordd allweddol o leihau plâu a phryfed. Mae'n helpu i reoli plâu a chlefydau sy'n gallu sefydlu yn y pridd dros amser. Mae planhigion penodol yn denu plâu tebyg, felly gall newid yr hyn rydych chi'n ei blannu mewn potyn neu wely newid cylch y plâu.

Mae cylchdroi'r cnydau yn fanteisiol iawn er mwyn llwyddo i helpu i gadw amrywiaeth o fitaminau a mwynau yn y pridd, gan fod gwahanol blanhigion yn rhoi ac yn tynnu gwahanol faethynnau ohono. Mae angen llawer o nitrogen ar blanhigion gwyrdd deiliog fel bresych, tra bod pys a ffa yn ychwanegu nitrogen. Bydd y pridd yn blino os byddwch

yn tyfu'r un cnwd yn yr un lle flwyddyn ar ôl blwyddyn, a bydd hyn yn cyfyngu ar dwf y planhigion.

Peidiwch â phoeni os bydd rhai o'ch cyfaill-blanhigion yn diflannu'n gyfan gwbl! Gall pryfed gleision gael eu denu at Gold Ffrainc a'u bwyta'n gyfan gwbl ond bydd hynny gobeithio yn golygu y byddant yn gadael llonydd i'ch prif gnydau.

Ysgogi sgwrs ac archwilio profiadau synhwyrdd.

- Ymchwiliwch i'r dull hynafol o arddio o'r enw 'Three Sisters Gardening', sef pwnc hanesyddol gwych sy'n cysylltu â garddio heb bladdwyr. Gallwch gael gwybod mwy yn ein hadnodd All about Organic.
- Trafodwch y cysyniad o helpu eich gilydd, fel y gwna'r planhigion. Allwch chi gofio'r tro diwethaf i chi helpu rywun?
- Beth am gymharu dulliau gwahanol i gyfaill-blannu? Beth am amaethyddiaeth ar raddfa fawr? A all ffermwyr ddefnyddio cyfaill-blanhigion?
- Mae llawer o berlysiâu yn gyfaill-blanhigion, fel cennin syfi – gallech ddefnyddio'r adnodd Tyfu Perlysiâu sy'n Gyfeillgar i'r Gwenyn i dyfu ac i flasgu amrywiaeth o berlysiâu.

Ynglŷn â'r adnodd hwn

Hoffech chi archwilio mwy?

fflgettogether.org/get-involved/plant-and-share-toolkit/

www.fflgettogether.org/cymraeg/

[@SAfoodforlife](https://twitter.com/SAfoodforlife) | [#FFLGetTogethers](https://twitter.com/FFLGetTogethers) | [#NationalLottery](https://twitter.com/NationalLottery)

